

ЛИТЕРАТУРА

- Брэм А. (1901): Жизнь на севере и юге. (2-е изд). С.-Петербург: Изд. Ф. Павленкова. 1-437.
- Дементьев Г.П. (1951): Отряд Хищные птицы. - Птицы Советского Союза. М.: Сов. наука. 1: 258-341.
- Зубаровський В.М. (1977): Фауна України. Хижи птахи. Київ: Наук. думка. 5 (2): 1-332.
- Луговой А.Е. (1997): О работе А.А. Грабара "Птицы Подкарпатской Руси". - Беркут. 6 (1-2): 90-91.
- Луговой А. (в печати): Проф. Юлиус Комарек и его книга "Lovy v Karpatech". - Наш чесько-русинський календар 1999. Ужгород. 95-97.

- Страутман Ф.И. (1954): Птицы Советских Карпат. Киев: АН УССР. 1-332.
- Страутман Ф.И. (1963): Птицы западных областей УССР. Львов: ЛГУ. 1: 1-199.
- Hrabar A. (1942): Karpatalja ragadozo madarai. - Zora — Najnal. Часопись Подкарпатского общества наук. 2 (1-2): 145-181.
- Komarek Ju. (1960): Lovy v Karpatech. Praha: Orbis. 1-307.

Україна (Ukraine),
294000, г. Ужгород,
ул. Островная, 20, кв. 21.
А.Е. Луговой.

ДО ЕКОЛОГІЇ ЧИКОТНЯ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

І.В. Марисова, Л.П. Кузьменко

To ecology of the Fieldfare in Chernigiv region. - I.V. Marisova, L.P. Kuzmenko. - Berkut. 7 (1-2). 1998. - 8 colonies of fieldfares (102 nests) were found during the nest period of 1997 on the territory of Nizhin in Chernigiv region. There are 34 nests in the biggest colony and there are 3 nests in the smallest ones. More often fieldfares build their nests on the black poplar (34,7 %) and on the ash-trees (20,8 %). Predominant height of the situation of nests is 11,8 m (lim: 2-18). The architectonics and the exposition of nests are considered.

Key words: Fieldfare, Chernigiv region, ecology, colony, nest, architectonics, exposition.

Address: L.P. Kuzmenko, 251200 Chernigiv region, Nizhyn, Semashko street 2-A/23.

Останнім часом екологія чикотня (*Turdus pilaris*) вивчається досить інтенсивно на Заході України (Луговой, Луговой, 1986; Коваленко, Фесенко, 1990; Бокотей та ін., 1994; Талпош, 1996) та в інших регіонах (Губкін, 1991; Чаплыгина, Кривицкий, 1996). На території Чернігівської області подібні дослідження проведені нами вперше.

Чикотень є звичайним гніздовим птахом Ніжина. У 1997 р. на території міста нами виявлено 8 колоній (102 гнізда).

Найбільше поселення чикотнів (34 гнізда) знаходиться на території Троїцького кладовища (йо-

го площа 7 га). Тут домінують липа, ясен, верба, робінія біла, добре розвинений підріст. Вік більшості дерев — близько 50 років.

Distribution of the Fieldfare's nests by tree species

Дерево	Tree	n	%
<i>Populus nigra</i>		25	34,7
<i>Fraxinus excelsior</i>		15	20,8
<i>Acer negundo</i>		9	12,5
<i>Salix alba</i>		5	6,9
<i>Tilia cordata</i>		4	5,6
<i>Betula verrucosa</i>		4	5,6
<i>Ulmus laevis</i>		3	4,2
<i>Robinia pseudoacacia</i>		2	2,8
<i>Phelodendron amurense</i>		2	2,8
<i>Pyrus communis</i>		1	1,4
<i>Aesculus hippocastanum</i>		1	1,4
<i>Thuja occidentalis</i>		1	1,4
Всього:	Total:	72	100,0

го площа 7 га). Тут домінують липа, ясен, верба, робінія біла, добре розвинений підріст. Вік більшості дерев — близько 50 років.

Друга за розмірами колонія (24 гнізда) розташована у Липіврізькому парку (площа 8 га), який знаходиться на окраїні міста. Тут домінують чорна тополя, ясен, липа, клен.

У Графському парку Ніжинського педінституту колонія чикотнів налічує 12 гнізд. Площа парку 12 га. Тут домінують липа, клен, чорна тополя, ясен. Дерев старі, їх вік — понад 50 років.

У центральному парку відпочинку ім. Шевченка виявлено 10 гнізд чикотня. Площа парку 3 га. Домінують липа, чорна тополя, верба. Другий ярус відсутній. Це пояснюється значним рекреаційним навантаженням. Цікавим є той факт, що на одному дереві (в'яз) виявлено 2 заселених гнізда, на висоті 9 і 11 м від землі. Подібне трапляється рідко (Талпош, 1996).

Одна колонія чикотнів розташована у призалізничній лісосмузі (поблизу залізничного вокзалу); там нараховано 10 гнізд.

Ще одне поселення розташоване у пришляховій смузі дерев (уздовж траси на с. Вертіївку, в межах міста). Воно невелике — 5 гнізд.

Уздовж р. Остер, яка протікає через Ніжин, знаходяться 2 колонії чикотнів, невеликі за розмірами. Одна з них, що в центрі міста (3 гнізда), розташована на віддалі 100 м від колонії граків (*Corvus frugilegus*). Інша знаходиться поблизу міського пляжу і нараховує 4 гнізда.

Для побудови гнізд чикотні використовують 12 порід дерев (табл.), найчастіше — чорну тополя та ясен (саме вони й переважають серед деревних насаджень у місті). Цікавим і нетиповим, на наш погляд, є гніздування чикотня на туї (Троїцьке кладовище) та дикій груші (Липівський парк).

Максимальна висота дерев, на яких знаходилися гнізда, — 30 м (чорна тополя), а мінімальна — 4 м (дика груша). Середнє значення цього показника 22,7 м. Максимальна висота розташування гнізд на деревах — 18 м, мінімальна — 2 м, середня — 11,8 м.

За місцем локалізації гнізда чикотня розподілилися таким чином: у розвилках гілок — 31 (44,3 %), на бокових гілках біля стовбура — 18 (25,7 %) та на бокових гілках на певній віддалі від стовбура (розгалуження дрібних гілок) — 17 (24,3 %). Значно менше будівель виявлено на зломі гілки — 2 (2,9 %), на зломі та на вигині стовбура — по одній (1,4%).

Експозиція гнізд чикотнів у Ніжині переважно південно-західна (70 %); решта — орієнтовані на південь і південний схід (по 20 %), пів-

нічний захід, північний схід і захід (по 10 %). На північ не орієнтоване жодне гніздо.

ЛІТЕРАТУРА

- Бокотей А.А., Горбань І.М., Костюшин В.А., Фесенко Г.В. (1994): Гніздування чикотня в природних та урбанізованих ландшафтах Західної України. - Беркут. 3 (1): 22-26.
- Губкин А.А. (1991): Гнездование рябинника (*Turdus pilaris*) на Днепропетровщине. - Вестн. зоол. 1: 85.
- Коваленко А.Ф., Фесенко Г.В. (1990): Особливості біології гніздування чикотня на півдні Волинської області. - Орнітофауна західних областей України та проблеми її охорони. Луцьк. 21-24.
- Луговой А.Е., Луговой О.А. (1986): Дрозд-рябинник — гнездящийся вид Закарпатской области. - Орнитология. М.: МГУ. 21: 183.
- Талпош В.С. (1996): Рябинник в западных областях Украины. - Беркут. 5 (2): 152-157.
- Чаплыгина А.Б., Кривицкий И.А. (1996): Рябинник в условиях трансформированных ландшафтов Харьковской области. - Беркут. 5 (2): 158-162.

Україна (Ukraine).
251200, Чернігівська обл.,
м. Ніжин,
вул. Семашка, 2-А, кв. 23,
Л.П. Кузьменко.

FIRST BREEDING OF THE WILLOW WARBLER IN BULGARIA

D.N. Nankinov, N.D. Nankinov

Первое гнездование пеночки-веснички в Болгарии. - Д.Н. Нанкинов, Н.Д. Нанкинов. - Беркут. 7 (1-2). 1998. - Южная граница гнездового ареала веснички проходит севернее Болгарии. На гнездовании ее не до сих пор находили, хотя оно предполагалось некоторыми авторами. Впервые гнездо было обнаружено в 1996 г. в лиственном лесу на г. Люлин к западу от Софии. 23.06 в гнезде было 6 яиц. Птенцы успешно покинули гнездо. Приводится описание строительного материала. Во внутренней части гнезда обнаружено 63 пера: преимущественно серой куропатки, а также черного дрозда, зарянки и сойки. Предполагается, что причиной гнездования веснички в Болгарии была холодная и дождевая весна 1996 г. Из-за неблагоприятных погодных условий некоторые мигранты осели на гнездование в более южных районах.

Key words: Willow warbler, Bulgaria, breeding, nest.

It is known (Ptushenko, 1954) that the Willow warbler (*Phylloscopus trochilus*) breeds in the north part of Palearctica, from the British Isles and the Scandinavian Peninsula to the river of Anadir in the east. The south border of its breeding area passes to the north from the territory of Bulgaria. Until now no nest of this species has been found in the country, though in separate literature sources its breeding has been presupposed (Paspaleva-Antonova, 1961; Peshev, Boev, 1962; Nankinov, 1982).

In May and June 1996 in the mountain of Ljulin, to the west from the city of Sofia, in a thin deciduous forest, consisting of Oak (*Quercus sp.*), Hornbeam (*Carpinus betulus*), Elm (*Ulmus sp.*) and Hazel (*Corylus avellana*), we listened to a singing Willow warbler and on 23.06 we found a nest with 6 eggs. The nest was situated on the northeastern slope of a ravine, 3 m from a path. It was built on the ground, in the basis of a small

Dog Rose bush (*Rosa canina*), among Wild Strawberries (*Fragaria vesca*), which had ripe fruit. The place was not lightened by the sun, because of the bushes growing nearby: Dog Rose, White-thorn (*Crataegus monogyna*), Cornell tree (*Cornus mas*) and trees.

The brooding female was scared and after flying out of the nest it imitated a wounded bird. The eggs were white with brown-red spots. On 28.06 the hatchlings had light yellow fluff on their heads and shoulders. On 4.07 all the young, at the age of 9 days, were ringed (Sofia F-05534 — 05539), and several days afterwards they flew out of the nest.

A characteristic feature of the nests of Willow warbler is the abundance of feathers, with which the female covers their inside (Novikov, 1947; Malchevskiy, 1959; Lapshin, 1976). The nest we found had an opening with a diameter of 58 mm and was covered with 63 feathers: of the Partridge